СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 74. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 29. марта, 1924. | VOL. XXXII. | No. 74. | Jersey City, N. J., Saturday, March 29, 1924. | THREE CENTS

Зізнання про міліонові видатки на виборчу кампанію Гардинґа

ВАШІНҐТОН, 27. марта. — Між дальшими свідками, що ставали перед нафтовим комітетом сенату, був Ол Дженинґс, що колись був зелізничим розбійником, а відтак став еванґелистом. Він зізнав, що йому оповідав Джейк Гемон, покійний член заряду републиканської партії, що він витратив цілий міліон долярів власного гроша на перекупства, щоби купити для Гардинґа іменоване на кандидата партії при послідних президіяльних виборах.

З тої суми Гемон мав дати 250,000 долярів покійному пенсилвенійському сенаторови Бойзови Пенрозови, а по 25,000 долярів: Виллови Гейзови, тодішньому голові републиканського національного комітету; Гарі Доґерті, теперішньому міністрови судівництва; та другим.

ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЗАКИДІВ.

ВЕРІ ГОТ, Індіяна, 27. марта. — Вил Гейз, бувший міністер почт в кабінеті Гардинґа, видав тут в переїзді заяву про зізнання Ола Дженингса, називаючи їх виссаними з пальця брехнями.

ВАШІНҐТОН, 27. марта. — Літон С. Тейлор, котрий був колись секретаром покійного сенатора Пенровза, заявив перед нафтовим комітетом, що закиди Дженингса не годяться з правдою.

КОНҐРЕСМЕН ОБЖАЛОВАНИЙ ЗА ГОРІВЧАНУ ЗМОВУ.

ВАШІНҐТОН, 27. марта. — Федеральна лава присяжних суддів постановила нині поставити перед суд конґресмена Джана Ленґлі, що тепер починає свій 18-ий рік посольвання. Ленґлі обжаловують за нарушенне прогибіційного закона та змову проти прогибіції. Він та його спільники мали підкуплювати прогибіційних аґентів та побирати за се хабарі від бутлеґерів.

СЕНАТОР ЗАКИДАЄ КУЛИДЖОВИ ПЕРЕКУПСТВА.

СТ. ЛУИС, Мезуре, 27. марта. — Сенатор Джансон з Калифорнії, котрий обіздить тепер Злучені Держави, щоби добитися іменовання себе кандидатом републиканської партії на президента Злучених Держав, закинув тут президентови Кулиджови, що його прихильники вживають в безсоромний спосіб гроша, щоби повалити кандидатуру Джансона та видвигнути Кулиджа.

БОРОТЬБА ЗА ІМІҐРАЦІЙНИЙ ЗАКОН.

ВАШІНҐТОН, 27. марта. — Іміґраційний комітет сенату постановив предложити повній палаті сенату з прихильним осудом іміґраційний проект сенатора Ріда, після котрого квота нових іміґрантів має виносити 2 проценти і має числитися від числа іміґрантів у 1910. році.

ЗА КОНФЕРЕНЦІЄЮ ДЛЯ РОЗОРУЖЕННЯ.

ВАШІНҐТОН, 27. марта. — Сенатор Бора предложив сенатови резолюцію, взиваючу президента Кулиджа до скликання другої межинародної конференції для зменчення морських зорожень. Резолюція далі предкладає, щоби уряд предложив державам проект зменчити фльоти о 10,000 тон місткости.

НЕДУГА СЕНАТОРА ЛА ФОЛЕТА.

ВАШІНҐТОН, 27. марта. — Сенатор Роберт Ла Фолет, провідник поступового бльоку в конґресі, захорів на запалення легень. Лікарі кажуть, що він мається добре.

ЗЕЛІЗНИЦЯ ПРОДАНА НА ЛІЦИТАЦІЇ.

ВИЧИТА, Канзас, 27. марта. — Зелізницю Канзас Сіті, Мексико енд Орієнт Рейлровд продано тут нині на публичній ліцитації. Купив її за три міліони долярів адвокат сеї зелізниці.

КОНЕЦЬ КАЦАПСЬКОГО ЗОЛОТА.

НЮ ЙОРК, 27. марта. — Нині покінчився тут процес проти Василя Черняка, К. Шевченка та Сидоркіна, галицьких москвофільських провідників, що були свого часу заложили копалню золота в піднюйорськім місті Йонкерсі. З ними ставав яко обжалований також Американець Джейкоб Конор, що був колись американським ґенеральним конзулем в Петрограді. Всіх хї обжаловано за крадіж при продажі шерів в компанії, що мала фалшиву копалню. По кількадневній розправі лава присяжних суддів винесла оречення, що обжаловані винуваті закинених їм злочинів. Суддя тоді казав відставити обжалованих до вязниці та предложити їх йому знова на 8. квітня, коли він видасть на них засуд. Їм грозить кара вязниці до 10 літ.

Кромі згаданих є двох других обжалованих, над котрими росправа має відбутися в короткім часі.

ТЕОЛЬОҐІЧНА СВАРКА ЗА ТАНЦІ В ЦЕРКВІ.

НЮ ЙОРК, 27. марта. — Др. Віліем Ґатрі, парох церкви св. Марка на Бавері, в Ню Йорку, відповідаючи на лист епископа епископального віроісповідання, що виключив сю церкву за уряджене в церкві богослуження з танцями, заявляє свій жаль з приводу листа епископа та закидає епископови, що він поступив супроти нього недемократично, бо не дозволив йому станути перед присяжний суд церкви.

КАТОЛИЦЬКИЙ КАРДИНАЛ ПРОТИ РЕЛІҐІЙНОЇ СВАРКИ СЕРЕД ПРОТЕСТАНТІВ.

НЮ ЙОРК, 27. марта.—Віліем Оканел, римсько-католицький кардинал з Бостону, вертаючи з довшої подорожи по Середземнім Мори, говорив при висіданню з корабля з ґазетярами та з обуреннем пятнував реліґійну сварку в протестантській церкві. Осуджаючи є юборотьбу яко шкідливу навіть для католицької церкви, він станув виразно по стороні протестантських фундаменталістів.

ЗБИРАЮТЬСЯ ПЕРЕСИЛАТИ ДУМКИ ПОЧЕРЕЗ ОКЕАН.

Гарватський університет у місті Кеймбриджу, в стейті Месечусетс, загодиться доконати небувало цікавої та відважної думки. Психольоґічний відділ університету, котрий уже робив ряд спроб з пересиланнем думок людини на велику віддаль, має тепер робити спроби з пересиланнем думок через Атлянтійський Океан.

Вступну спробу зроблено кілька днів тому назад, коли др. Мерфі, голова психольоґічного департаменту університету, переслав свої думки з Кеймбриджу до Ню Йорку, бо примусив 25 осіб в Ню Йорку застановитися над справою, про котру він думав у Кеймбриджу.

Проби з пересилкою думки зі Злучених Держав до Англії мають початися дня 5. квітня сього року.

Др. Мерфі каже, що коли його думки здійсниться, він докаже, що його відкриття має величезне лічниче значіння.

ЩО СКАЗАЛА ЛЕНІНОВА ЖІНКА.

Вдова Миколи Леніна, Надежда Константіновна Крупская, відповідаючи на чисельні вислови співчуття з приводу смерти її чоловіка, заявила, що Ленін за життя не любив памятників і церемоній. Тому, ці що шанують його память, не потребують так виявляти свій жаль; його память богато краще вшанують, основуватимуть школи, дітоці захоронки, публичні бібліотеки, шпиталі, санаторії і т. п. Цього всего Росія вельми потребує.

ВЖЕ І ВОНИ МАЮТЬ ДОСИТЬ РОСІЙСЬКИХ ЕМІҐРАНТІВ.

Як звісно югославянське правительство зажадало від російського ген. барона Врангля щоби забирався з своїм військом із Югославії. Врангель відповів, що рішився перенестися з своїм військом до Франції. Також хорватські ґазети виступають проти російських еміґрантів. Газета „Обзор" звертає увагу урядових кол і хорватських мистців на артистичну діяльність ріжних Москалів, що зайняті в Загребі і Білгороді. Всі ці Москалі, іменують себе „членами російської царської академії" „учениками Репіна", що, самособою, годі справдити. В загребському театрі виступає якийсь Уляніцев, котрий має більшу плату як ректор Академії мистецтва Мештрович. Інший Москаль котрого викинули з загребської Академії, бо як мистець ніщо не знав, портретує війною обогачених людей за дорогі гроші. Тому всему треба зробити кінець — кінчить „Обзор".

ЦАП, ЩО ДАЄ МОЛОКО.

Цей цап, то — як запевнюють французькі часописи не є якась ґазетярська видумка. Прийшов на світ в околиці Тонарс (Франція), а належить до селянина Шікетя. Дивовижний цей „виродок" має добре розвинене вімя і дає около літру молока денно. Ферму Шікета відвідують товпи цікавих, а власник цапа побирає від кожного по кілька сантимів „вступу". Це такий знаменитий дохід, що Шіке відказався кільком науковим товариствам продати цапа, хоч давали за нього незвичайно високу ціну.

ПОМИНАЛЬНЕ БОГОСЛУЖЕННЄ ПО БЛ. П. БЕСАРАБОВІЙ В ПРАВИДЕНС Р. АЙ.

В неділю, 30. марта с. р. відбудеться в українській православній церкві в Правиденс Р. Ай. богослуження з панахидою по бл. п. Бесарабовій, невинній жертві гунських, звірських рук польської окупаційної влади у Львові. По патріотичній проповіди буде збірка на політичних вязнів у Галичині. Проситься всіх Українців прибути.

Володимир Рекрут.

ЩО ВЧЕНІ ГОВОРЯТЬ ПРО БІБЛІЙНУ МАННУ.

Справу біблійної „манни" вчені останніми часами пояснюють так: Спадання „манни" і нині ще буває. А саме на Синайськім півострові вітри часто приносять зі собою опади в виді круп сіро-бурої краски. Показалося, що крупки ці о перекрою 0.7 і більше цм., шерсткої поверхні, є то ростинні орґанізми з родини поростів, цебто таких низьких ростин, котрі всюди можуть жити, на корі дерев, на каменях і т. п. Отже цей поріст (Lecanora esculenta) жиє масово на скелях у горах на Сході. Там зривають його сильні вітри і він відбуває часто далекі мандрівки й вкінці опадає на пустині. Нині ще мешканці південно-російських степів, Малої Азії й Північної Африки уживають цього поросту як корму, а Татаре мелять і печуть хліб. Вчені догадуються, що біблійна манна— то власне опади цих крупок, головно, що опади бувають дуже обильні а збирати їх легко.

ПРИЗИВ ДО ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ.

Команда червоної армії розписала призив річника 1902. В призиві сказано, що рекрутів буде за богато і, що будуть брат тільки найбільше здатних.

ЯК ПОЛЬСЬКА ВЛАДА ЗАБИРАЄ НАШИХ ЛЮДЕЙ ДО ВІЙСЬКА.

В Золочівськім повіті відбувається спеціяльний побір рекрута. Панствова поліція нападає ночами на села і протягом кількох хвилин забирає наших хлопців до війська, причому не обходиться без проклонів і побоїв.

На такий „асентерунок" позволила собі панствова поліція з Красного. Вона то нічю з 24. на 25. лютого с. р. попала на село Фирлеївку та „асентирувала" двох наших хлопців а то Ілька Костишина і Степана Шмігельського. Не дали їм навіть належно одягнутися та взяти їди на дорогу.

Тесаме зробили в Малій Вільшанці з Рибіцьким. Про таке поступованне польської влади доносять нам і зі села Утішкова.

ЦІСАР ВІЛЬГЕЛЬМ І ВОРОЖБИТ.

Німецькі ґазети пишуть, що німецький цісар Вільгельм II. безпосередно перед вибухом війни в 1914 року призвав був до себе ворожбита. Спитався його, як покінчиться неминуча для Німеччини війна. Ворожбит відповів, що „після війни і найубожший Німець буде мультиміліонером. І ворожба занадто сповнилася, бо і найбіднійший Німець, тепер уже „біліонер".

ЯК СТАРА Є ЧЕЧСЬКА СТОЛИЦЯ?

Головне чеське місто Прага основане 2. падолиста 723 р. Так бодай кажуть старі чеські книги. Отже Празі від основання було їх понад 1200 літ. Основала Прагу — так каже леґенда — княгиня Лібуша, котра оженилася з чеським селянином Перемислем і його йменувала першим чеським князем. З їх роду були й пізніщі чеські князі.

Пуанкаре лишається премієром.

ПАРИЖ, 27. марта. — Президент Франції Мільран подав до прилюдного відома нині вечір, що Пуанкаре згодився наново приняти премієрство і скласти новий кабінет.

Сю заяву подав він до відома по довгих конференціях з Пуанкарем і з політичними провідниками. Загалом політичні керманичі вдоволені з вирішення кризи.

Кажуть, що премієр Пуанкаре замінить в новому кабінеті кількох бувших міністрів новими людьми.

ПЕРЕВОЗОВИЙ СТРАЙК В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН, 27. марта. — Премієр Мекдаиелд заявив нині в палаті громад, що він покликав на конференцію провідників страйку на трамваях і омнібусах, з котрими хоче обговорити умови покінчення страйку.

ДОХОДЖЕННЯ У СПРАВІ БУНТУ СЕРЕД ІРЛЯНДСЬКОЇ АРМІЇ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 27. марта. — Президент Косґрейв заявив сьогодня, що ірляндська влада переведе строгі допити у справі заговорів серед ірляндської армії.

Він зазначив, що доходження обійме також політичні групи і тайні товариства серед армії.

КОМІСІЯ ДОСА ЗА МОРАТОРІЄЮ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ.

ПАРИЖ, 27. марта. — Комісія знавців під проводом Американця ґенерала Доса заявилася за признанием Німеччині 3-річної мораторії (проволоки) у сплачуванню „воєнних відшкодовань".

Опісля по пляну комісії Німеччина мала би платити аліянтам річно по 2 і пів міліярда золотих марок.

ВРУЧЕННЄ ЧЕРВОНИХ КАПЕЛЮХІВ НОВИМ АМЕРИКАНСЬКИМ КАРДИНАЛАМ.

РИМ, 27. марта. — Папа римський Пій XI вручив нині червоні цюкові капелюхи новим американським кардиналам, Гейсови з Ню Йорку і Мунделяйнови з Шикаґо, на торжественному богослуженню в церкві св. Петра.

На богослуженню було 10,000 осіб, між ними богато Американців.

СПРАВА РОСІЙСЬКО-РУМУНСЬКИХ ВЗАЄМИН.

РИГА, столиця Латвії, 27. марта. — З російських большевицьких кругів повідомляють, що російсько-румунські переговори відкладено на неозначений час. Міжтим Румунія, як повідомляють з Москви, збирає свої війска над Дністром.

АНГЛІЙСЬКО-РОСІЙСЬКІ ПЕРЕСПРАВИ.

РИГА, столиця Латвії, 27. марта. — Большевицькі лідери кажуть, що Велика Британія представила російському урядови свої претенсії до Росії в сумі біля 5 міліярдів долярів, але вони їх не заплатить (бо не має), а натомісць виставить Англії домагання „відшкодовань" у ще більшій сумі.

Крассін говорить, що буде старатись о позичку в Англії, але заповідає, що ся справа вельми трудна і потягнеться довший час.

СЕРБІЯ ПРОТИ ГРЕЦІЇ.

АТЕНИ, столиця Греції, 27. марта. — Тутешні часописі подали чутку, що Югославія зібрала над грецькою границею 50,000 війська, яке хоче вислати проти Греції, щоб заняти грецьку Македонію, коли Греція вже стане републикою.

БОЛЬШЕВИКИ ВИПУСТИЛИ НА ВОЛЮ АРХИЕПИСКОПА ЦЕПЛЯКА.

ВАРШАВА, 27. марта. — Російське совєтське правительство повідомило урядово польське правительство, що воно випустило на свободу голову римсько-католицької церкви в Росії, архиепископа Цепляка, котрий сидів у тюрмі.

Польський посол в Москві, Людвик Даровський, постарався, що російський уряд дозволив Ціпляковм виїхати з Росії в Польщу зовсім свобідно, а не як висланець.

ЛЮДЕНДОРФ ПРЕДСТАВЛЯЄ СЕБЕ ГЕРОЄМ.

БЕРЛІН, 27. марта. — З Мінхен, столиці Баварії, повідомляють, що нині на суді останній раз у своїй обороні говорили обжаловані Адольф Гітлер і ґенерал Ерік Людендорф.

Гітлер говорив богато і вельми фантантистично, а Людендорф коротко, спокійно і холодно. Він сказав, що служив вітчині вчасі війни, а коли Німеччина програла війну, то обовязком кождого Німця було працювати для її спасення, одначе тільки націоналісти працювали і працюють, з якими і він пійшов, щоб ратувати вітчину.

„Я, казав він до суддів, стою не перед вами, а перед судом історії, але тут ходить про батьківщину. Коли не станемо в її обороні, то Франція при помочі версайського договору зробить Німеччину рабом і невільником. Тоді вона пропаде".

НАЙШЛИ СТАРИННЕ ГРЕЦЬКЕ МІСТО.

ПАРИЖ, 26. марта. — Французькі археольоґи відкрили в Сирії старинне грецьке місто сперед 2,246 літ, яке мешканці покинули 273 року по Христі, коли пустельні піски його засипали.

Найдено там ріжні малюнки і документи. Один перґамін записаний був в 189 році перед Христом. Се найстарша грецька рукопись.

ДРАПАЮТЬСЯ НА НАЙВИСШУ ГОРУ.

ЛОНДОН, 27. марта. — З Дарджілинґ, в Британській Індії, повідомляють, що третя експедиція під проводом ґенерала Чарлза Дж. Бруса вибралася щойно в дорогу на Еврест, найвисший шпиль гори на світі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays,
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЛЕНІНҐРАД.

Слово Ленінґрад насуває чоловікови богато думок. Він пригадує собі велике минуле Петербурга; перенесенне туди столиці Росії; його небувалий виріст за 200 літ; його переіменованне на Петроґрад; перенесенне відтам столиці Росії в Москву і т. д. і т. д.

Українець спомяне, що Петербург виріс на костях українських козаків, яких цар Петро Великий гнав силою до будови каналів нового міста, де від студени вони масово вимирали. Згадає про 200-літні кайдани, в яких держав Петербург Україну. Українець мав бодай сю відраду, що сей ворог Петербург тепер конає; що вилюднився і завмер; начеб перемінився у цвинтарище. Начеб вікова пімста на ньому виконала присуд. Алеж на місце Петроґраду вернулася стара Москва, тасама Москва, відки цар Алексій Михайлович тому 270 літ посягнув по вільну Україну, щоб її покорити й поневолити. Тепер по окупації російськими большевиками України і по проголошенню „федерації" тасама Москва вдруге стала непрошеною володаркою над Україною.

Значить: як не Москва то Петербург, як не Петербург то Москва, — а все московське ярмо над Україною.

Тепер же приходить відомість з Москви, що московські большевики ще одну зміну хотять зробити. Петербург (Ленінград) хотять зробити столицею Московщини, а Москву хотять оставити столицею так званої „федерації" так званих „совєтських републик".

Як Московщина Московщина, так і ті так звані „совєтські републики" — також Московщина. Значить, Московщина мати-ме дві столиці. Так звана „федерація" в додатку мати-ме столицю більше московську від Петербурга, бо Москва серце Московщини, під кождим оглядом — національним, культурним, релігійним, політичним, економічним. І отсе серце Московщини, серце кождого Москаля — має стати і серцем так званої „федерації". Лише для ствердження і підтвердження, що та „федерація" не жадна інша, а чисто московська федерація.

Московські большевики пояснюють, чому Московщина дістане Ленінґрад, а так звана „федерація" не Минск наприклад, а Москву.

Тому що: 1. Ленінґрад завмер і треба його підратувати. 2. Щоб світови показати ріжницю між Московщиною і так званою „федерацією" („Союзом Соціялістичних Советських Републик). 3. Щоб обновити водну торговлю на Ленінґрад.

Се їх поясненне зрозуміле, але може задоволити тільки дурних.

Що Петербург-Петроґрад-Ленінґрад завмер то правда. Завмер через глупий большевизм. І не глупому большевизмови його воскресити, бо робітники втікли на села, а державні комісари і комісарики, зїдачі заграбленого хліба, до оживлення міста хиба не причиняться.

Дурити світ, що Московщина і „федерація" се дві річи, можна, але здурити годі, бо дурні і легковірні остались поза світом — у Московщині і в „федерації". А всетаки видно, що світ не вірить у дві большевицькі річи, коли аж треба його дурити двома московськими столицями.

Торговлю водним шляхом на Петербург здалося-б обновити, але нема чим торгувати.

Загалом, з цілого того большевицького пляну про „оживленне" Ленінґраду вийде тільки таке, що Московщина мати-ме дві столиці, одну яко Московщина а другу яко московська „федерація". А Україна буде, до якогось часу, годувати комісарів і в одній і в другій.

ПАТРІОТИЗМ ЯК НАУЧНИЙ ПРЕДМЕТ У АНҐЛІЙСЬКИХ ШКОЛАХ.

На зборах Роел Сосаєті оф Ст. Джордж в Лондоні ліверпульський директор Ф. Вилсон поставив внесенне, щоби патріотизм викладати систематично яко обовязковий научний предмет не лише в народніх і середніх але й у високих школах. Для сеї цілі треба би основувати катедру патріотизму. В імени ліверпульської філії товариства дав управі товариства до розпорядимости дві золоті медалі. Сі медалі слідуючого року призначиться двом 21-літнім молодцям, котрі мати-муть найліпшу ноту з науки патріотизму. Лорд Еленбі запримітив, який він щасливий, що родився в день св. Юрія, себто в день того великого народнього святого, що повинен бути взірцем для кождого Анґлійця. Але передівсім у сьому дусі треба вчити молодь, щоби була достойна своїх предків і причинювалась до величі Анґлії.

В. ВИННИЧЕНКО ПРО ПОЛОЖЕННЄ В РОСІЇ І НА УКРАЇНІ.

Признанне ріжними европейськими державами С. С. С. Р. (Союза Соціялістичних Советських Републик) викликало як в російських так і в українських еміґраційних кругах обміну думок для вияснення того питання. Кождому, хто не ставиться байдуже до своєї Батьківщини, се питання в даний час являється одним з найпекучійших.

Російські еміґраційні круги сьому питанню з дня на день присвячували цілі сторінки у пресі. Українські еміґраційні круги не маючи щоденної преси для вияснення сього питання, орґанізували і далі орґанізують ряд зібрань, на яких досі виступили, яко референти В. Винниченко і М. Шаповал. Перший виклад з дискусією відбувся в Празі в Обецному Домі в салі Сладковського 11. лютого с. р.

З викладом перед півторатисячною авдиторією виступив В. Винниченко, котрий в той час перебував у Празі.

На початку свого викладу В. Винниченко характеризує сучасний політичний момент в Росії і на Україні яко крізовий (переломовий) момент. Не дивлячись на те, що сю крізу урядовий центр намагається всіми способами сховати під заслону, ся заслона такої поганої якости, що сховати її годі.

Констатуючи, що політичний стан є відбиткою економічною стану країни, референт находить, що господарство т. зв. Союза Советських Републик надзвичайно тяжке.

Промисл занепадає, торговля, т. зв. внутрішня, преходить в руки капіталістичні, а „НЕП" (нова економічна політика) тільки вказує на болячки, які відкрито раніше.

Становище робітництва надзвичайно тяжке. Немає ніякої країни в Західній Европі, деб пролетаріят поневірявся більше як у т. зв. соціялістичній „рабоче-крестянской" країні. **Селянство обдерте,** „смичка" з селянством не вдається; воно й схарактеризувало цю методу обдирання дуже влучним словом: смикати. В краю проходить цілий ряд **страйків.** Страйки ховаються урядовою партією від населення; відомости за кордон поступають дуже рідко, але весь Союз знає, на якому ґрунті сі страйки відбуваються і що вони мають на меті. З економічних страйків вони переходять в політичні. Робітництво, терплячи під натиском НЕП-а, бачучи ті страшні противорічности клясового становища, які там панують, спокійно до сього не може ставитись. Його вимоги економічні переходять в політичні. Вимагається **демократії,** того слова, якого тепер комуністи уникають. Селянство обдерте, але підкріплене за останні роки, починає набирати сили, і все те відбивається в кругах Р. К. П. (Російської Комуністичної Партії). Ся дискусія, що завелась останніми часами в Р. К. П., є тільки відблиском того настрою, що панує серед широких робітничих мас. Дехто старається пояснити сю сварку тим, що одна сторона хоче захопити владу у другої. Обі сторони в дійсности дбають про те, щоби вратувати себе і ті позиції, які гублять. Одна сторона гадає, що друга говорить неправильно; тактика веде партію до загибелі, а в дискусії доходить до таких актів як биття по лиці одними членами других. Це показує, що сама Р. К. П. бачить своє безвихідне положеннє під впливом окружаючих обставин. Се становище, яке тепер панує в Р. К. П., не нове. Його давно вже помічали совісні і безсторонні глядачі.

Сконстатувавши все те, докладчик знаходить, що **большевизм се продукт російської історії,** бо в країні, котра була сотні літ під пятою деспотизму, не могло витворитись зрозуміння і вживання методів, які є в Західній Европі. Своєю політикою большевики довели до того, що **слово „комунізм" на території С. С. С. Р. викликає огиду.**

Тепер, на думку референта, **смертний присуд над большевиками підписано.** Питанне тільки в тому, **як вони впадуть.** Є кілька можливостий, з яких головними можуть бути такі: військовий переворот, бо не є секретом те, що „червона армія" настроєна до Р. К. П. опозиційно. Такий переворот доведе до **військової диктатури,** а вона буде стреміти до затвердження своєї позиції у формі **монархії.** Друга можливість— се **вибух знизу,** із маси, бо маси доведені до одчаю. Нарешті, може бути **війна,** де може дійти теж до військової диктатури з усіми її наслідками.

(Конець буде).

КАНАДА НЕ МОВЧИТЬ

(Допись з Ютики, Н. Й.)

Вичитавши лист в 64 числі „Свободи" під написом „Чи Канада мовчить?", підписану „Сусідом", хочу трошки відповісти на те питанне і кинути трошки світла щодо тої справи, бо я канадійський Українець, недавно прибув до Злучених Держав і більше обзнакомлений зі справами і роботою канадійських Українців.

Дорогий „Сусід" каже, що читає американські і канадійські часописі і все дивується, чому Канада мовчить.

На се відповім, що „Сусід" або не перечитує добре канадійських часописий або хотів понизити канадійських Українців, на що думаю канадійські Українці не заслугують. Чейже канадійські Українці завсіди старались і стараються о добро всего українського народу, оскільки се лише було можливо і коли тільки була потреба. Ніколи не мовчали, коли треба було відізватись.

Пише Сусід, що канадійські Українці мали зїзди і що звіти друковано цілими місяцями, а що потім осталося?

Тут скажу, що канадійські Українці справді мали зїзди, але що ще і один зїзд не відбувся, аби не приніс користи українськойу народови.

Дальше пише Сусід про поміч Рідній Школі, сиротинцям та політичним вязням в Галичині. Тут мушу сказати, що Сусід може і не знає про канадійський Український Червоний Хрест, котрий вже вислав десятки тисяч долярів на повисше згадані цілі. Таксамо опріч великої роботи Червоного Хреста богато лепт післано, узбираних поодинокими товариствами.

Дальше Сусід каже, чомуж би третій щодо числа канадійський український нарід не мав би упімнутись за старим краєм?

На се вкоротці відповім, що і в сім напрямі канадійські Українці богато робили і роблять, оскільки лише було можливо.

І ще зверну увагу Сусідови, щодо фінансових обставин усього українського народу в Канаді. Якби Сусід знав фінансове положенне канадійських Українців, то здивувався би і тій роботі, котру вони зробили.

Не пишу з ворожнечі до Сусіда, але тільки для вияснення справи і ще щоб дати більший натиск на слова: „Терплять Українці під Польщею. Терплять тому, що не можемо обєднатись і так голосно кричати щоб аж ввесь світ почув і зжахнувся".

Український народе: Не звиняймося нічим, але спільно працюймо; освідомлюймо самі себе; жертвуймо на повисше згадані цілі, а побіда наша певна!

Григорій Ф. Стратійчук.

Матвій Костишин.

НА СТРІЧУ ВОЛІ...

На стрічу правди, слави і волі
Шляхом кровавим сміло ступать.
Ярмо, кайдани, пута ворожі
Док не зміцнились завзято рвать.
Хотяй трудний шлях, а ще в неволи
Однак наш закон так не велить
Щоб під кормигов катів неситих
Вільний козацький рід мае жить.
Сил в нас доволі, щоб лиш зеднались
В сімю велику: І в бій за труди
Вирвать з кайданів тюрми неволі
Здоптані катом невинні люди.
Днесь все замоцкло мов в сон по-
[клалось
Кати мордують братів в неволі
Замовкла пташка лиш вітер свище
Сумно неначе в страшнім подолі.
Кати мов шалом опанували
Мов окаянні орють братами
Ой тяжко важко жить у неволі
В рідній хатині між ворогами.
Тому на стрічу правди і волі
Спішімо з бючим серцем у груди
Хоч шлях трудний нам: не завагай-
[мось
Вирвем з кайданів скривджені люди.

Джемейка, 3, 1924.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

Дорогі Громадянки:

Вже передтим був поміщений в українських часописях зазив, щоб збирати жертви на будову „Українського Шпиталю" у Львові, однак дотпеер не слідно було видатного успіху в сій справі.

Кому-ж як не українським жінкам найбільше повинно залежати на тім, щоб подати поміч Українському Шпиталеви у Львові? Чиж не жінки у других націй найбільше займаються самаританською роботою, помагаючи хорим, вдовом, сиротам, інвалідам і т. д.? Чиж то не в жінки серце найбільше чутливе на кривду і нещастє, і чи то в української жінки немає материнського чуття, милосердя до ближнього?!

Богато разів доходять вісти до нас з краю, що польські шпиталі не приймають хорих Українців. Річ зрозуміла, вони наші вороги, а як вийнятково і приймуть, то трактують наших хорих не як людий але ґірше собак. Чиж ми українські жінки в Америці можемо на се спокійно дивитись, чи нема у нас настільки серця, щоб помогти збудувати у Львові „Український Шпиталь", деб бідні хорі Українці могли знайти приют, людяну опіку і поміч своїх українських лікарів?

Посестри! Зарядім збірку хотяй кілька разів у своїх місцевостях, по українських товариствах, по церквах і зборах на „Український Шпиталь у Львові" і шлім жертви на згадану ціль.

УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЧЕ ЗАПОМОГОВЕ ТОВАРИСТВО В НЮАРКУ:

Ю. Шустакевичева, предс.,
Марія Бучакова, секр.,
Ю. Юревичева, кас.

Українське Жіноче Товариство в Нюарку одержало отсе писмо зі Львова:

До Хвального Заряду Українського Жіночого Запомогового Товариства в Нюарку, Н. Дж.

Комітет будови Українського Шпиталю у Львові отримав через кооперативу Інвалідів від Хвального Товариства 30 американських долярів на ціль будови шпиталю.

Цею дорогою висилаємо вислів щирої подяки за жертву.

Рівночасно просимо Хвальний Заряд евентуальні дальші жертви посилати на адресу: Львів, Народня Лічниця, ул. Петра Скарги, ч, 4. Просимо також сю адресу подати до відома в американських часописях.

Остаємо з глибоким поважаннем

ЗА КОМІТЕТ БУДОВИ ШПИТАЛЮ ТОВ. НАРОДНЯ ЛІЧНИЦЯ У ЛЬВОВІ:

Др. І. Куровець, голова,
Др. Музика, секретар.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА І УЧИТЕЛЬСТВА В АМЕРИЦІ

(Допись).

Хвиля, яку переживає наш нарід тепер, є дуже прикра й тяжка. Нарід, знеможений і обезсилений в нерівній борбі з наїзниками, не спочиває, а дальше горнеться, дереться до належних йому прав і до заняття такого політичного становища серед культурних і цивілізованих народів світа, яке йому слушно належиться.

Одною з найголовніщих доріг, якими нарід наш поступає, це дорога освіти й науки.

Всю увагу звертає нарід на нищі й вищі школи, щоб дати як найбільшу освіту й вихованя молодому поколінню, якеб доросло до здобуття своєї незаленжости й булоб спосібним взяти керму в свої руки.

Школа, рідна школа, це одиноке місце, для публичнього і дійсного виховання молодого покоління. Та вороги, і школу, цю найневиннішу інституцію людства, переслідують і нищать.

Та одиниці, що розуміють вагу школи, і болють над подоптанням прав людства ворогами, звернули свою увагу на дошкільну і позашкільну науку і виховання, де здається, не повиннаби досягти брутальна рука деспота-нищителя.

І тяжка, дуже тяжка ця працяціх одиниць, щоб дать свойому громадянству, а головне молодіжи, жадній науки й освіти — відповідний і здоровий корм.

Щоб могти вести таку працю, потрібна підпора, моральна й матеріяльна, зі сторони всього громадянства, не лише, щоб був фонд для видавання ріжних книжок, журналів, підручників, але доказ, що громадянство розуміє вагу освіти, розуміє потребу дошкільного й позашкільного виховання і даючи підмогу, симпатизує з одиницями праці для свойого народу, і цім самим додає їм сили, скріпляє їх інтензивність, енергію до дальшої праці.

Та на жаль наша бідність, наша дисорієнтація, наша апатія, а що гірше, наша байдужність не позволяють нам поставити на ноги дошкільного й позашкільного образування і виховання так, як це є у других націй.

До сього часу ми певно лиш один одинокий журнал, посвячений вихованню молодого покоління, це „Молоду Україну", видавану педаґоґом Михайло Таранько у Львові.

Один лиш є журнал, та й цей занедбуємо.

Мені здається, що так невинний журнал, а наскрізь педаґоґічний, при цьому научний і цікавий, є гідним підперття зі сторони нащого гроамдянства в Америці.

Думаю, що наше учительство в першій мірі повинно звернути свою пильну увагу на цей журнал і по можности повинно приеднувати передплатників поміж своїми школярами.

Правда, часто чую я, що за дорого коштує цей журнал, бо „аж два доляри на рік".

Загал зaбуває, що „Молода Україна" яко двотижневик, гарно редаґований, є видаваний у Львові серед найнеприязніщих умовин!

Наведу малий доказ, як грубо миляться ці, що кажуть, що журнал дорогий.

Після „нещасливого множника" в лютому передплата „Молодої України" виносила в краю **двайцять міліонів марок, а два доляри** в цей самий час рівнялись **вісімнайцять міліонам!** А де почтова оплата? А який множник буде за місяць, або два? Отжеж самі наочно бачите, як дорого виносить передплата „Молодої України"!

* * *

Знаючи, як радо читають діти „Молоду Україну",—на підставі мойого досівду з Джерзи Сіти, де я був учителем минувшого року при Народньому Домові на горах міста, я є пересвідчений, що діти всіх шкіл, коли дасьте їм в руки „Молоду Україну", стануть її щирим приятелем і другом, жадно будуть її читати і забажають мати її на все!

Тому ні учительство, ні батьки, не повинні відмовити своїм діточкам цього, що може вельми причинитися до їх національного і загального образування.

Одним з ґарних і бажаних діл, булоби передплата цього журналу для своїх кревних і знакомих в старому краю, які не є всилі передплачувати його самі.

Думаю, що невеликий це тягар для заможніщих в Америці, запренумерувати цей журнал **для школи в свойому селі.**

Це дуже придалосьби нашому народові на Лемківщині, який є дуже охотний до науки й праці, а діточки жадні й пильні вчитися і читати поприцьому „Молоду Україну".

До тепер, о скільки я знаю, щасливі лиш діти школи в Гладишові, в Смерековцю, в Ждині, в Маластові і в Пантній — горлицького повіту, які читають „Молоду Україну".

Я певний, що і з других сіл діточки на Лемківщині надіються, що богаті вуйки з Америки допоможуть їм і зроблять їм велику втіху і радість, як що загостить до їх школи „Молода Україна".

Я, як Лемко, чуюся вельми гордим, коли можу ту закликати своїх краянів до так гарного діла — а заразом заявити, що являюся щирим і правним репрезентантом „Молодої України" на Америку.

Я сподіюсь, що хмара листів з грішми й замовленнями на „Молоду Україну" посиплеться зі всіх сторін до мене — на нище подану адресу.

Петро Ковальчик,
515 Price St., Linden, N. J.

Хто хоче, може посилати гроші прямо до Львово на адресу: Magazine for the Ukrainian children and youth „Moloda Ukraina", Lemberg, Lwiw, Zimorowitch St. 3, East Galicia, Europe.

НАШ ПРОРОК!

Так, як Христос, Спаситель світа
І він, сердечний наш Тарас,
Прийшов між люд наш в хлопській
[свиті
І сонцем станув серед нас.
Хто знав і хто міг відгадати
Тоді, як хлопцем ще малим
Він пас на вигоні ягнята,
Що він нам стане, мов святим?
Що кине клич, живуче слово,
Яким від Сяну по Ковказ
Він обійме нас всіх любовю
І всіх зі сну пробудить нас.

О, все і всюди; скрізь, дитино,
Гордися нашим Тарасом,
Тим сонцем нашої Вкраїни,
Ті найкрасшим жемчугом.
Мов євангеліє в свобідній хвилі
Святі слова його читай,
Щоб ти в життю знав, де безсилле
І де неволі нашій край.
Він примір твій! Все йди слідами
Його науки, та тих слів,
Якими він перед літами
Нам шлях до волі прояснив.

Та вже найбільше ним гордися
Ти... ти, дитя, зпід хлопських стріх!
Гордися ним, працюй і вчися,
Щоб не погас твій рай, твій сміх!
Застановися! Іскра Божа
Не все злітає до палат.
Хто-ж знає з нас, що ти ще можеш
Своїй батьківщині віддать?
Одно лиш певне. Як з любовю
Підеш слідами Тараса,
Так кинеш цеглу під будову
Вкраїни красшого життя!

Володимир Хронович.

„ДЗВІНОЧКИ"

(Моїй Нені).

Дзвоніть ви дзвіночки,
Голубі квіточки —
Привіт любій Нені,
Дзвіночки несіть!
За синії гори,
Широкее море
Хай звук розіллеться, —
Дзвіночки звеніть!
Щоб Неня до Сина
Чим скорше спішила —
Із вітром буйненьким
Дзвіночки летіть!
Як злая розлука!
И як чорна розпука
Мене убиває —
Дзвіночки звістіть!
Хай стон суму, жалю
І крик серця болю
Ах, Неня почує —
Дзвіночки дзвоніть!
Звеніть мої квіти,
Щасливії діти,
Та неню кохану
Мені принесіть!
Ридайте й плачте
Гіркі сльози лийте,
Як я в самотині
Дзвіночки тужіть!
Дзвоніть безвпинно
Так звучно, невинно —
Любови для мене
І ласки йоліть!
„Най сил люба Нене,
Бо син твій загине"...
Цю жалібну пісню
Ви з вітром пустіть!
Як звук ваш почуе:
Сама посумуе,
Як гірко заплаче —
Дзвіночки звеніть!
Дзвоніть ви, дзвіночки,
Голубі квіточки,
Хай звук розіллеться —
Дзвіночки дзвоніть!

Бійск, Сибір, червень 1919.

П. Ковальчик.

ДОПИСІ

МЕККІЗ РАКС, ПА.

Панахида в Мекізракс, Па.

Коли наші часописі донесли про трагічну смерть української народньої мучениці бл. п. Ольги Бесарабової і коли наша центральна, обеднуюча організація „Обеднанне" видала заклик до відсвяткування памяти Покійної, наш парох о. А. Пик відправив сейчас в неділю панахиду та виголосив горячу проповідь про старий край і знущання Ляхів.

По Службі Боіжй зійшлися ще члени Ліги Горожан до галі церковної на протестаційну нараду в справі того нелюдського злочину.

Ухвалено вислати до Вашингтону протест у справі насильств поповнюваних Ляхами над нашим народом, що і телеграфічно виконано.

Підчас панахиди зібрано 20 дол. на політичних вязнів і вислано ту суму до Обеднання.

БАЛТИМОР, МД.

З життя української громади.

У нас тяжко через місцеві відносини повести роботу на більший розмір, але позаду не хочемо оставатись.

Щоб давати сталу допомогу старому краеви, завів наш парох о. Маньовський добрий звичай. Кождого місяця призначує на се або акафист, або панахиду і все щось збереться.

Тим разом перевів збірку о. Маньовський на загальнім мітинґу, який відбувся дня 23-го марта с. р. в церковній галі.

Збірка принесла 26 долярів, які призначено для голодуючих студентів і вислано до Обеднання у Филаделфії.

Жертви зложили: Сем Кусик 5.00; по 2.00; Григоірй Шулька, Йосиф Семенків і Йосиф Приймак; по 1.00: о. Маньовський, Ю. Дипський, Семен Сапливий, Надя Маньовська, Маґда Захарко, Йосифа Ґовда, А. Маньовська, Н. Войтович, Н. Ракочій, І. Шпатура, І. Бойко, Дейвис, Ю. Гуцуляк, Филимон Захарків; Е. Шандровський 50 цнт.; С. Маньовська і М. Маньовська по 25 цнт.

КОЛЧЕСТЕР, КОНН.

Прошу ласкаво помістити сих моїх пару слів про нашу місцевість Колчестер.

Про нас дуже мало хто знае, бо ми подальше від більших міст, і дуже маленька горстка нас Українців тут переживае. Всі ми гортуємось при Українській Православній церкві, в котрій є парохом Укріанець о. Мих. Запаринюк.

Дня 23. марта б. р. по проповіди, наш священик виголосив, що по Службі Божій відправиться панахида. Се нас чи мало здивувало, бо не знали ми по кому буде панахида правитися, і не було оголошено. Всі ждали до скінчення Сл. Божої. По скінченню Служби Божої о. М. Запаринюк виголосив коротку, але наскрізь прошибаючу патріотичну промову, як то в старім краю знущаються Ляхи-кати над нашим бідним народом. Ціла промова була посвячена бл. п. Ользі з Левицьких Бесарабовій. Кожде слово про муки і тортури, які відбулись на бл. Ользі, мечем прошибали серця присутних кождий слухав зі слезами в очах, зі страшним болем серця, бо кожде слово з уст священника немовби кликало до Бога о пімсту над катами, пімсти над гнобителем українського народу. Бо певне жадна нова держава не мае такої ганебної історії катовання. Такі річи були можливі хиба ще за поганських часів, як люди були на пів дику. Польська держава допустилась у двайцятім столітю над українським народом, і то ще на українській землі.

По скінченню промови відправилась в українській мові панахида по бл. п. Ользі Бесарабовій, а всіх присутних серця підчас відправи переносились на далеку могилу української мучениці Ольги.

Підчас панахиди зібрано на на памятник для покійної Ольги суму шість долярів і 30 цнт. Сі гроші лишились у церковного касієра, поки якась організація не займесь сею збіркою і тоді гроші будуть переслані.

Ми Українці в Колчестер, хоч нас є дуже мала горстина, кличемо до всіх громад в Злучених Державах, щоби всі священики без ріжниці, чи православні, чи католицькі, пішли за нашим примірои і відправили панахиди і притім збирали на памятник для покійної.

Бо так як Христос переніс муку і смерть за рід людський, так і бл. п. Ольга перетерпіла страшні муки, а вкінци і смерть за український нарід. Вона віддала що тільки могла, для нас і для Неньки України, а наш обовязок поставити над її могилою памятник, щоби пригадував кождому Українцеви і кождій Українці, що під тим памятником лежить українська мучениця, котра полягла невинно з рук ляцьких катів, з любови до свого народу. Коли перейде попри могилу Лях, то сей памятник буде йому пригадувати, що там лежить жертва, котру вони замучили невинно, котра буде кликати до Бога о пімсту.

Сподіюсь що мій заклик не буде голосом вопіючого в пустини, але відібеться у кождого і в кождої, котрий мае любов до свої Неньки України.

Михайло Федус.

БОФФАЛО, Н. Й.

З місцевого українського життя.

Коли наша громада готовилася до відсвяткування сегорічного Шевченківського торжества, надійшла сумна вістка з старого краю про замордованне ляхами української жінки бл. п. Ольги Бесарабової та селянина Гната Дацькова.

Наш парох о. Курилло відправив в неділю 23. марта в день Шевченківського концерту, сейчас по Службі Божій панахиду за бл. п. „Тараса, Ольгу і Гната", причім зібрано на народні цілі 20.20 дол.

Вечером того дня відбувся концерт в память нашого ґенія Тараса Шевченка, а по концерті зійшлося наше патріотичне жіноцтво, щоб запротестувати проти морду, поповненого ляхами на бл. п. Ользі Бесарабовій. Уложено і вислано відповідні телеґрами до державного секретаря Гюса у Вашинґтоні та зібрано 32 долярів на Рідну Школу.

Обі квоти, то є разом 52.00 дол. вислано до Обеднання у Филаделфії.

Завдяки добрим людям і нашому парохови, що завзято підпирае народню справу, Бофало рушилось і є повна надія, що чим дальше, тим пійде краще. Нарід поволи приходить до себе, чого доказом є хочби і те, що на протязі дуже короткого часу ми вислали до Обеднання на старокраєві потреби понад 300 долярів. А як на наші відносини то се велика сума.

Свій.

ЛЕНКЕСТЕР, Н. Й.

Памяти мучениці.

В нашій парохії відбулося жалібне віче за бл. п. Ольгу Бесарабову, в неділю дня 16-го марта. Хотяй богато жінок не прибуло віддати честь українській патріотці, котру Ляхи замордували, але прийшло богато таких жінок, котрі чують ся української крови і українського духа. Вони зійшлися віддати остатній поклін своїй замученій сестрі. По короткій нараді всі присутні, на знак жалоби, стояли в мовчанці через пять міут, а відтак відспівали „Вічная память" бл. п. О. Бесарабовій.

Потім відбулася збірка, на котру зложили слідуючі: Анна Вальчишин і Марія Гишка по 1.00; Марія Окаль, Ева Чехович, Марія Смельницка, Марія Кирик, Ева Кавчук, Анна Нестор, Анастазія Студенна, Анна Максимик по 50 цнт.; Анастазія Оліяр, Емілія Сич, Марія Костецька, Ева Сухина, Катерина Ґембарська, Марія Масляник, Марія Курила, Текля Амельська і Катерина Яворська по 25 цнт.

При кінци відспівано „Ще не вмерла Україна".

Ми, жінки в Америці, повинні всі стати як одна, в обороні рідній Неньці Україні, на котрій розбишаки Ляхи, мазурня, катують безневинних наших сестер та братів. Ми українські жінки роздумаймо над тим. Кождій повинно серце зрушитись, бо це не перша душа жертвою впала, але тисячі пішли зі світа в самім найкращім молодім віці. Єще на тую злочинну Польщу прийде засуд! Ми ще того дочекаємо, як нею будуть трясли, лукавою!

Гроші зібрані $8.25 будуть вислані до Львова на політичних вязнів.

Анна Вальчишин.

ЖІНКИ ЕСКІМОСКИ В ПОДРУЖОМУ ЖИТТЮ.

Щасливі й заразом оригінальні є жінки Ескімоски. Вони хочуть, щоби до них залицялися їх власні чоловіки. Коли чоловік є далеко на ловах, Ескімоски вертаються до хати своїх батьків і тут чекае, поки чоловік не вернеться і солодкими словами приманить її щоби йшла з ним. Хоч чоловік і жінка можуть розвестися, ніхто з них не думае розходитися. Один одинокий припадок сконстатував подорожник Крістіян Леден. Одна жінка оставила свого чоловіка тому, що чоловік занадто хворів і оставив на неї господарство. Чоловік, взагалі, хоч є і господарем хати, все позволяє жінці мати свою власну думку. Коли він примірoм бажае мати другу жінку або й дві другі, мусить насамперед порозумітися з першою жінкою. Вона майже все пристане на це, вдоволена, що дістала товариство й поміч у хатнім господарстві. Коли жінка не має ніодної дитини, тоді вона часто радить чоловікови, щоби взяв ще другу жінку: хай хата буде щаслива у діточій радости. Чоловік поступае з жінкою як із рівноправною. Він шанує її, тому жінка рідко коли зависна. Але жінка й часто позволяе, щоби чоловік запускався і в любовні пригоди. Дійсно цікаве й практичне життя. Симпатії Ескімоски для нежонатого не зменшують її пошанівку для власного чоловіка, котрий вже постарівся або занедужав і не в силі дбати за рідню. Ескімоська жінка признається чоловікови про свої почування, а він — коли вважае иншого мущину достойним — не заборонить жінці на короткий час віддалитися з вибранцем. Коли любовник жонатий, тоді обмінюються жінками.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

XI. (1897—1899).

(39)

— У мене про цей маеток є цілком незензурні відомости і т. д.

Він запевняв мене, що я буду мати великі доходи з будучої станційної комерції на проектованій через Кононівку залізниці, що мае зеднати Полтаву з Київом:

— Жиди такий плодючий народ, казав він, — як бактерії, коли оселиться один коло станції, то через кілька років їх там буде кілька десятків; подивіться на цього Житрика: він не більший за яку-небудь бацилу, а дітей у нього більше як десятеро.

Виявилося, що Кононівський маеток в чотирі тисячі десятин землі, належав колись відомому на Полтавщині Лукашевичу, а по його смерти перейшов до його дочки. Чоловік її, Черепов, петербурзький пшют, людина легковажна і безпутна, за кілька років прогайнував мало не ввесь жінчин маеток, який за борги забрали кацапи скотопромисловці, старовіри з Новозибкова, брати Абросімови, але вмішалися родичі Черепової і остачу, 1100 десятин взяли в опіку; тоді, не маючи коло чого держатись, Черепов покинув жінку, а вона зійшлася з ґенералом графом Келлером і виклопотала з опіки дозві на продаж остачі маетку. Кононівський маеток найбільше сподобався мені своєю дуже гарною садибою з величезним старовинним парком, в якому більшість дерев були такої грубини, що вдвох і обійняти не можна; цілим рядом ставків на невеликій річці Чугмак, добрими будівлями і в двох верствах від наміченої станції Кононівка Київо-Полтавської залізної дороги. Оглянувши садибу і обіхавши землю, рівну, мов стіл, я заїхав до сільського старости і повів з ним таку розмову:

— Подобався мені маеток вашої пані, хочу його придбати а колиб може селяне хотіли його купити, то тоді я поїду собі далі, не буду вам перешкожати.

— Та хотіли-б, відповів здивований староста, та купила не маємо; купуйте ви, а потім можe відпродасте і нам трохи".

Почувши таку відповідь від селян, я вже з спокійною совістю приступив до торгу маетку, хоч він був і за великий і сторгував по 180 руб. за десятину, всього за 198 тисяч руб. Боргу на маеткові було 90 тисяч, готівкою я дав 28 тисяч задатку, а решту, 80 тисяч, я рішив позичити під заставу перешорського маетку, поки не продам в Кононівці частини землі селянам. Потім дійсно, я продав Кононівським селянам, спочатку 250, а потім 450 десятин, а мені лишилося 400 десятин з садибою.

Під час продажу маетку гр. Келлер виявив до мене, до цілком незнайомої йому людини, несподіване довірря, запропонувавши мені підождати по векслю 80 тисяч руб. поки їх мені видасть Херсонський банк, під заставу мого Перешорського маетку. Я був дуже здивований такому довіррю, а ще більше здивувався, довідавшись, що це довірря я заробив своїми „Розмовами про сільське хозяйство". Виявилось, що коли Келлер поїхав у Полтаву за дозволом від банку на продаж землі, то управляючий Дворянським Банком, Квітка, довідавшись, що землю купую я, а не Абросимови, як він сподівався, то почав мене вихваляти Келлерові, хоч не знав особисто, а, як редактор „Хуторянина" знав мене тільки як автора „Розмов".

Покінчивши купчу (контракт) і прощаючись зо мною, Келлер запрошував мене, коли я буду в Петербурзі, заїздити просто до нього, а коли в мене буде якась справа, то він охоче зробить мені протекцію, бо він у близьких відносинах з міністром внутрішніх справ Сіпягіним та иншими високопоставленими особами. Я подякував йому, кажучи, що у мене ніяких справ нема, а потім прийшло мені на думку попрохати у нього виклопотати мені право на виданне сільсько-господарського тижневика на українській мові для селян, що собі в подробицях Келлер і записав у записну книжку. Потім, коли я привіз в Петербург Келлерові решту грошей, він зараз звернувся до мене з словами:

— Ну й підвели-ж ви мене!

— Яким робом, графе? питаю.

На це він, оглядаючись на всі боки, росказав мені, що коли він зустрівся десь за картами з Сіпягіним і коли зайшла мова про „югъ" (південь) то він оповів, що там, в „Малороссіи" народ говорить такою мовою, що він, Келлер, мало що й розумів і селяне його так само не розуміли і при цьому заговорив за мое прохання видавати тижневик на „малороссійском языкѣ". А Сипягин, насупивши брови, почав його запевняти, що в цьому ніякої потреби нема, що це польсько-австрійська інтріга, що видань на українській мові добиваються тільки „сепаратисти", вороги Росії.

— І пішов, і пішов! і мені здалося, що він натякае на нас, остзейських Німців, незадоволених теперішною „квасною" політикою уряду і за те, що ми посилаемо своїх дітей для закінчення освіти до Німеччини. Тепер, знаєте, я боюсь за свою пенсію!...

І почав оповідати як недавно одного знайомого йому ґенерала позбавили пенсії через те, що його дочку запідозрено було в зносинах з революціонерами. З цього видно, як були тоді залякані російські, навіть вищі кола.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

І ЄГИПТЯНЕ ПОСЛУГУВАЛИСЯ ВЖЕ ПОЧТОВИМИ ГОЛУБАМИ

Почтові голуби все відгравали у війні важну ролю. Навіть у останній світовій війні послугувалися ними. Париж, обложений німецькою армією в 1870 р. міг користуватися лише почтовими голубами. Бальон, який Французи випустили з Парижа, Німці переловили. В Росії в 80-тих роках минулого століття послугувалися (за приміром Персії) соколами Витресували соколів так як голубів. Був цілий „полк соколів". Обовязком цих соколів було виловлювати почтових голубів ворожих держав і коли можливо приносити неприятельські вісти. В грудні м. р. були в Швайцарії перегони почтових голубів. Найславніщий бельгійський орнімольоґ (знавець птиць) Ля Пер де Роо заложив у Франції велику годівлю почтових голубів. Найліпшими почтовцями є синьо-сірі голуби. Та почтові голуби то не є ніякий новий „винахід". Бо „голубяча почта" була вже знана в передхристіянських часах на Сході. Старинні Греки діставали від Фенікійців вісти при помочі почтових голубів. Побідник на Олімпійських ігрищах Танростенес випустив голуба. Голуб цей перелетів іще того самого дня дорогу з провінції Еліди на остров Анґіну в Саронському заливі. Перелетів у поперед північну часть Пельопонезу. В єгипетських папірусах є також згадка про почтових голубів. Архикнязь Райнер подарував був до австрійської надворної бібліотеки такий єгипетський папірус. Для такої почти послугувалися Єгиптяне найлекшим матеріялом і найменших розмірів. Папір був на три пальці широкий (0.108 цм. і 9.10 цм. високий) о поверхні 55.95 квадратних цм., а важив 1½ драхми. Розмір був усе точно означений, ніколи не змінявся, всеодно чи то були звідомлення фараона чи инших писарів. Офіціяльно називався такий матеріял „пташачий папір", а фабрикували його спеціяльно для цієї цілі. То був монополь „телеґрафічного" бюра. Такий папір прикріпляли Єгиптяне до крила почтового голуба. І Єгиптяне за найліпших почтових голубів уважали синьо-чорних (згл. темно-сірих). Стації голубів були що кожніх три почтових стацій. Кожній голуб летів лише одну таку стацію. Отже система „реле" вже тоді звісна була. Головна стація в Каіро була то навіть султанська палата на горі-цитаделі. Там спеціяльний голубячий вартовий відвязував голубови почту й передавав її шефови тайної канцелярії. Шеф видавав дальші розпорядження. Так день за днем подавано до відома королеви всі вісти при помочі голубів з цілого Єгипту, Сирії і т. д. Підчас хрестоносних походів послугувалися також почтовими голубами. Князь Бемунд післав до своєї батьківщини вістку про побіду 1197 р. Наполен I. послугувався також почтовими голубами. За його то часів уже тоді славна і фінансово могуча фірма Ротшільд у Лондоні діставала при помочі почтових голубів скорше вістки з поля бою як инці люде. І так фірма могла свої трансакції переводити з незвичайним успіхом. І славне телеграфічне бюро Райтера завдячує в части свою славу почтовим голубам. Почтові голуби бюра Райтера переносили вісти з Берліна до Ахена. Або й в самій біблії не маємо згадки про голуба Ной із свого ковчега випускає на звіди голубку. І вона вертає до Ноя з листочком оливного дерева у дзюбі на знак про перебіг потопи та що вже нзову показалася земля.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Г. Михалюньо.

СИНЯ КАРТОЧКА.

Поїзд втік мені перед самим носом. Візник Йосако, що зобовязався завезти мене на час до „ранішного" всю дорогу впевняв мене, що ми бодай за хвіст вхопимо „поцьонг". І таки ні! Даремне тільки він безнастанно штовхав батогом свою сиву шкапу по її вистаючих клубах і худих як криві патики ногах. Не встигли ми на стацію а кондукторський свисток фю...юю... і льокомотива тяжко відсапуючи рушила з місця. Щож? здоганяти не можна. Треба ждати до слідуючого потягу. Передімною цілих чотири години часу, а радше нудьги. І що діяти, що з собою почати?

На стації пусто і скучно. Людей нема ніяких, хиба час від часу майне перед очима постать втомленого, замазаного желізничника або червона шапка начальника — і тільки всего. Навіть з „нашої віри" нікого не побачиш, бо „Краківський" відїхав, а до „Львівського" завчасно.

Перейшовся я кілька разів туди й назад по невеличкім пероні, зайшов на вузеньку алею висаджену молодими каштанами, дивлюсь, чи не стоїть де тут лавочка до сидження — та дарма! Якось відрухово встромив руку в кишеню пальта і знайшов в ній вчорашнє число „Діла", яке похапцем взяв з собою на дорогу. Ну, слава Богу, — думаю, буде хоч трохи що читати.

Приходжу до почекальні другої кляси, вигідно сідаю на одній з лавок і розкладаю „Діло". Зачинаю від першої статі, ба навіть від реклями про „Франкову цікорію". Все одно — є час прочитати все, навіть анонси. Скінчив вступу статтю і глянув на годинник. Доходила одинайцята. Одна четверта нудьги канула у вічність. Коби ще ті три, як небудь... Закурив папіроску і задумався над прочитаним, а іменно над лихоліттям Німеччини і над тим як марно минає слава одиниць і цілих народів. Раптом на коридорі роздались чиїсь тяжкі, голосні кроки, спрямовані до дверий. Заскрипів замок, двері з легка вхилились і в почекальну несміливо ввійшла середнього віку жінка-селянка з клунком на плечах і невеличкою кобілкою в руці. Якось гейби боязко розглянулась вона по салі і порожних місцях, пішла аж в сам куток біля дверий, що виходили на перон, подивилася на мене так, начеб хотіла спитати чи можна їй заняти місце, і нарешті поклавши клунок та кобілку на брудну підлогу сіла на самім крайчику лавки голосно зітхнувши: „Ой Боже! Боже!" Кілька хвилин сиділа мовчки час від часу глипаючи на мене очима. Хотіла мене щось спитати та видно не сміла. Аж коли я кинув під піч докурену папіроску і взяв знова в руки ґазету вона зібралась на відвагу і спитала:

— Не знают пан коли колія поїде?

— Куда? — в котру сторону — спитав я.

— До Перемишли... Як жию на світі тем на ній не їхала, а на старість мушу.

— До Перемишля поїде за три години; ще довго ждати — сказав я.

— Го... го... го... за три години!...

Поки там заїдем то й вечір буде. Шож я там пічну нещеслива?... Не знаю навіть де сі обернути в такім великім місті — журилась.

— О, ні, о четвертій годині будемо в Перемишлі. Буде ще такий самий день як і тепер — пояснив я. А ви до кого, сина маєте може в школі?

— Та де там сина в школі! — до чоловіка їду.

— Щож він там робить? При війску, чи що

— В кримінали сідит панонькy! Переказував цо таке єму біда... Голодом морет, гадь кусає... Спеклам троч свіжого хліба, зарізалам курку, взелам кільканайцеть покладків (яєць), сорочки і везу. Ше й гроші казав собі привезти бо на адукатів треба. А якже! Телицю продалам, бо ґотових не було. Таке ми жель... Як писанка була... До року булабим сі другої корови дочекала... Як її жиди брали зо стайні, трохи ми серце не пукло... Але я остатнього фоста з обійсте позбудусі, а чоловікови пропасти не дам. Буду го ратувати і ней го Бог ратує... Желю би ми не було як шо завинив... А ту на маково зерно нікому кривди не вдіяв... Не бив сі з ніким, чужої комори не вилупав, марної хабинки з ліса не притегнув... І до кримiналу всадили... А бодайже їх Бог тяжко скарав, бодай на суд Божий не встали!

— А за щож його забрали?

Ой ци я знаю за шо. За таку дурницю шо й не повірите. За синеньку карточку. За о-таку маленьку як моя долоня.

— За карточку? Щож то за карточка була така нещаслива — спитав я і зацікавився нею більше чим ґазетою.

— Ой нещеслива, пaноньку, нещеслива! Як бим була свою біду знала, давно бим була її спалила, на дрібненькі куски подерла, під землю закопала. Цілий рік лежела за образом і біди долежеласі.

— Звідкиж та карточка була? Розкажіть но про неї з початку і сядьте — попросив я.

— Ци я знаю як то оповісти. Як прийшов Іван, мій чоловік ніби то з тої України і приніс зо собов калитку, таку, як то купці по ярмарках на папірові гроші мают. Було в ній трохи тих „бушовницкіх" врублів і гринів (гривень), було чистого паперу кілька листочків, олувочек такий як мізинець і вона — та сина карточка. Положив він ту калитку за образом тай лежела вона собі там спокійно. Ніхто до неї не заглєдав бо марки трималисьмо в скрини в книжці, а тих бушовницкіх і гринів ніхто й за дармо не хтів. Раз на весну, — було вже таки по Великодні прийшла з міста жидівка Рифка шо то мінеї за зерно сіль, мило, сірку, фарби на заваруванє і інчі дрібнички. Всипала я їй ґарнец жита як бобу і дала вона ми топку соли, кусєтко мила і жмінку перцю. Буде коли до печеного пирога — думаю си або до голубців. Не малам де того перцю подіти, скрутилам сі по хаті за шматинкою або кусєтком паперу, нічого під руку не трафилосі. Тогди пішлам до образа, витягнулам калитку і хтілам видерти з неї єдну білу картку; а далі си думаю: білого паперу шкода, може придастьсі на перепуску або шо, возму ту сину карточку. Вона і так до нічого. З єдного боку вся записана а з другого помазана. В той чєс надійшов зо двора мій та як сі накине на мене! — А ти шо каже робиш? Ти хиба знаєш, шо то за картка. Не смій її рушати, ней воно собі лежит!

Якось знов за кілька неділь по тім, я вийшла на город полоти а діти вилізли на стів, витеґнули ту картку, бавилисі нев і роздерли на двоє. Шо було біди! Трохи не побив дітиск. Склеїв він її тістом як була і нас наказав, шоби ми її не чіпали, бо буде бити. То каже памітка з України — то посвідка, шо я служив при українскій гармії буланим (булавним).

Так то сї теґнуло аж до літа. Як пани позвозили з полі збіжє десь ні з сього ні з того взев сі в дворі вогень і спалив дві стирти пшениці і єдну сіна. Єдні кажут што хтось там сірку кинув, другі шо віддравлений зо служби парубок пімстив сі на пану, а Поляки знов своє: Українці спалили і годі. Зараз вам зробила сі в селі така біда. Зійшла сі шандамерія, прийшло войско, приїхали вулани. Шо вам було клопоту дві неділи то не переповісти. Берут сіно, заводет коні до стодоли, немолочено збіжє їм стелют, овес снопами дают. Войскови і шандарам мусіла громада їсти давати. В єдного взели ялівку, в другого корову, в ретого свиню. А шо курий і гусий — без ліку. І всьо за дармісінько. Ше й називали то кабанами то палюхами то бунтівниками як їм сі іно хтіло. Єдного дня войско обступило кругом село шоби ні жива душа не вийшла, а потім зачели шукати за палюхом ніби то. В найменчу дірочку заглєнули. Підлоги в кого яка була позривали, скрині порозбивали, пірє з подушок повитресали... Шкоди і дива було не трошенки по селі. Прийшли і до нас. Два шукало по дворі а два прийшло у хату. Єден такий вусатий, нахмурений, а другий трошки пріємнійший, молоденький. Вусатий казав отворити скриню і зачев чогось в лахах шукати а той менчій подивив сі по образах і зараз углєдів ту калитку. Хапнув її так шо світа Варвара аж на бік перехилиласі та до неї. Гроші, що там були викинув на землю а карточку оглєнув з єдного боку, потім з другого і став читати. Подав її і вусатому, шось оба пошепотіли не зрозумілам шо і вусатий каже до мого Івана:

— Збирай сі чоловіче, підеш з нами.

— Куди? — питає мій.

Ми тебе заведемо, не бій сі! Ту на картці стоїт шо ти був при Україні старшим, певно ти спалив двір.

— Та як?! Хиба я єден був при Україні — тана якій підставі ви мене гарештуєте? — зачев сі оправдувати.

Але паноньку не дали му ні слова речи. В чім стояв так го взели і повели. Цілий місєць сідит і ані не судет ані додому не пускают. І тепер мені волочисі по світі. Хіба я знаю де кого шукати, де сі обернути? А то нас вчіпили в свої лапи, вчіпили, як дідько грішну душу!...

В ту хвилю блиснуло на пероні два жандармські штики (багнети) і на вид їх жінка замовкла.

Я розвернув ґазету і читаю: На таке то а таке село накладено контримуцію, до якогось там знов села виправлено карну експедицію, там роблено труси — там арештовано такого а такого, там спалено двір, перетято телеграфічні дроти, підложено бомбу під будинок поліції, зірвано желізничі шини і т. д. і т. д.

І думаю собі: того взяли за синю карточку, а мене візьмуть завтра, позавтра і без карточки. Хай живе борба!

20. I. 1924.